

تصانیف و مقالات ڈاکٹر محمد حمید اللہ

اظہار اللہ شاہ ☆

طارق مجاہد چہلی ☆

کتاب

- ۱- آبادی سے متعلق قرآن کا مواد، مطبوعہ: حیدر آباد، دکن۔
- ۲- آنحضرت ﷺ اور جوانی، مطبوعہ: جمعیت مسلم نوجوانان سکندر آباد، دکن ۱۹۳۰ء
- ۳- منشور اقوام متحدہ، مترجم: ڈاکٹر محمد حمید اللہ
- ۴- اسلامی حکومت، مطبوعہ: مجلس دائرۃ الاصلاح، حیدر آباد دکن۔ کیفیت: اسلامی حکومت، اس کے طریق کار، اس کی سیاست دینی اور انتظام حکومت پر مختصر روشنی ڈالی گئی ہے۔
- ۵- اسلامی ریاست۔۔ لاہور: ناشران قرآن، (ت-ن)۔ ۲۰۸ ص
- ۶- اسلامی ریاست عہد رسالت کے طرز عمل سے استنباد۔۔ لاہور: ناشران قرآن، [ت ن] ۲۰۸ ص
- ۷- امام ابوحنیفہ کی تدوین قانون اسلامی۔۔ طبع ششم۔۔ کراچی: اردو اکیڈمی سندھ، ۱۹۸۳ء، ۸۰ ص
- ۸- انساب الاشراف / احمد بن یحییٰ المعروف بالبلاذری: تحقیق محمد حمید اللہ۔۔ مصر: دارالمعارف، (۱۹۵۹)
- ۹- جدید قانون بین الاقوامی / Nys, E۔ مترجم: ڈاکٹر محمد حمید اللہ (اردو)۔ اصل کتاب: Les Origines Dirot Interna
- ۱۰- خطبات بہاولپور۔۔ اشاعت دوم۔۔ اسلام آباد: ادارہ تحقیقات اسلامی، الجامعہ العالمیہ اسلامیہ، ۱۹۸۸ء، ۲۶۶ ص [اس نسخہ کے عنوان والے صفحہ پر ڈاکٹر حمید اللہ کے دستخط ہیں]
- ۱۱- رسول اکرم ﷺ کی سیاسی زندگی۔۔ کراچی: دارالاشاعت، ۱۹۸۳ء، ۳۶۸ ص
- [کتاب کے آخر میں ڈاکٹر حمید اللہ کا بنایا ہوا نقشہ ہے جس میں بعض اہم مقامات مندرجہ نقشہ کی توضیح کی گئی ہے]
- ۱۲- رسول کریم ﷺ کی سیرت کا مطالعہ کیونکر کیا جائے۔

☆ اسٹنٹ لائبریرین، ادارہ تحقیقات اسلامی، بین الاقوامی اسلامی یونیورسٹی، اسلام آباد

☆ بریڈ فورڈ، برطانیہ

- ۱۳۔ رومی اور اسلامی ادارہ غلامی، مرتب: ڈاکٹر محمد حمید اللہ، مطبوعہ: حیدرآباد دکن
- ۱۴۔ سیاسی و وثیقہ جات از عہد نبوی تا بہ خلافت راشدہ: [ترجمہ مولانا ابوبکی امام خان نوشہروی]۔ لاہور: مجلس ترقی ادب، ۱۹۶۰ء، ۳۳۴ ص
- ۱۵۔ ”سیرۃ ابن اخطی“، مصنف: محمد بن اخطی، محقق و مرتب: ڈاکٹر محمد حمید اللہ
- ۱۶۔ صحیفہ حمام بن مہبہ۔۔ کراچی: رشید اللہ یعقوب، ۱۹۹۸ء۔ ۲۰۳ ص
- ۱۷۔ عہد نبوی کے میدان جنگ: تدوین و اضافہ محمد میاں صدیقی۔۔ راولپنڈی: علمی مرکز، ۱۹۹۸ء، ۱۸۰ ص
- ۱۸۔ عہد نبوی میں نظام حکمرانی۔۔ کراچی: اردو اکیڈمی سندھ، ۱۹۸۷ء، ۲۹۸ ص [کتاب کے آخر میں ۵۳ صفحات پر مشتمل اشاریہ ہے]
- ۱۹۔ قانون بین الممالک کے اصول۔۔ حیدرآباد دکن: مکتبہ ابراہیمیہ، ۱۳۶۴ھ، ۲۶۲ ص
- ۲۰۔ القرآن فی کل لسان، مطبوعہ: حیدرآباد دکن۔
- اس کتاب میں ڈاکٹر صاحب موصوف نے بتایا کہ دنیا میں ۶۷ زبانوں میں قرآن مجید کے ترجمے شائع ہوئے ہیں اور کس کس اور کب کب کئے ہیں۔ بعد ازاں ڈاکٹر صاحب موصوف نے اس میں اور زبانوں کا اضافہ کر کے سوا سو زبانوں کا مواد جمع کر دیا۔ جو بہ لحاظ حروف تہجی پیرس کے ماہنامہ ’سفرانس اسلام‘ میں بتدریج شائع ہوتا رہا ہے۔ اس کا اردو، فرانسیسی و دیگر زبانوں میں بھی ایڈیشن شائع ہو چکے ہیں۔
- ۲۱۔ ”کتاب الذخائر والتحف“، مصنف: قاضی رشید بن زبیر، محقق و مرتب: ڈاکٹر محمد حمید اللہ، مطبوعہ: حکومت کویت، ۱۹۵۹ء۔
- اس کتاب کے تعارف پر ڈاکٹر صاحب موصوف نے تحقیقی مقدمہ لکھا۔ یہ کتاب اس امر کی نشاندہی کرتی ہے کہ حضرت امیر معاویہؓ بانی خلافت اموی سے خلیفہ مامون کے عہد تک کے خلفاء کے چین اور ہندوستان کے بعض حکمرانوں کے تعلقات تھے۔ اس کتاب میں منجملہ اور دلچسپ چیزوں کے ان خطوط کا بھی ذکر موجود ہے، جو امام مستنصر باللہ کے خزانے ۳۶۰-۳۶۱ھ میں برآمد ہوئے۔ اس کتاب میں ان تحائف اور ہدایا کی فہرست ملتی ہے جو خلفائے عباسیہ اور ان کے امراء کو شاہان ہند نے یا ان خلفاء نے ان راجگان ہند کے درباروں میں وقتاً فوقتاً بھیجے تھے۔
- ۲۲۔ کتاب معدن الجواهر بتاریخ البصرة والجزائر۔۔ اسلام آباد: مجمع البحوث الاسلامیہ، ۱۹۷۳ء، ۱۶۵ ص
- ۲۳۔ قانون شہادت، مطبوعہ: حبیب کمپنی حیدرآباد، دکن ۱۹۴۳ء، کیفیت: قانون شہادت کے نکات بیان کئے

گئے ہیں۔

۲۳۔ قرآن کریم تاریخی و توراتی تفسیر، ہبلو گرافیا سی (ترکی زبان)، مطبوعہ: استانبول، ۱۹۶۵ء
اس میں ترکی تراجم کی تفسیر اور سورہ فاتحہ کے ترکی نمونے ہیں۔

۲۵۔ مجموعہ الوثائق السياسية للعهد النبوی و الخلافة الراشدة۔ بیروت: دارالانشاء، ۱۹۶۹ء
ص ۵۵۳

مقالات

۲۶۔ ”آبوس“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۱ (۱۹۸۰) ۷-۹
۲۷۔ ”آنحضرتؐ کا نامہ مبارک کسریٰ کے نام ایک نئی دریافت“ البلاغ (کراچی) ۲:۲ (مئی ۱۹۶۸)

۱۸-۱۵

۲۸۔ ”آئین“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۳۰ (۱۹۸۰) ۱-۲
۲۹۔ ”ابرهہ“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۱ (۱۹۸۰) ۳۸۹-۳۸۱

۳۰۔ ”الاجتہاد فی عصر الصحابة“ الدراسات الاسلامیہ (اسلام آباد) ۱۹: ۳ (یولائی-ستمبر
۱۹۸۳) ۲۳-۳۰

۳۱۔ ”احابیش قبائل“ دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۲ (۱۹۸۰) ۲۷-۳۱
۳۲۔ ”احابیش قبائل- کفار مکہ کے حلیف“ القلم (لاہور) ۶:۶ (دسمبر ۲۰۰۲) ۸۱-۸۸

۳۳۔ ”أحد“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۲ (۱۹۸۰) ۳۱-۳۸ (مصنف نے جنگ احد پر بھی بحث کی
ہے اور آخر میں جنگ احد کا نقشہ شامل کیا ہے)

۳۴۔ ”اسلامی قانون اور اس کے ماخذ“ الولی (حیدرآباد) ۱۴:۲۰ (نومبر-دسمبر ۱۹۹۶) ۱-۱۷
۳۵۔ ”اسلامی قانون اور اس کے ماخذ“ چراغِ راہ، اسلامی قانون نمبر (کراچی) ۶:۱۲ (جون ۱۹۵۸)

۳۰۱-۲۹۰

۳۶۔ ”اسلامی قانون پر بیرونی اثرات“ چراغِ راہ، اسلامی قانون نمبر (کراچی) ۶:۱۲ (جولائی ۱۹۵۸)
۲۳۱-۲۲۶

۳۷۔ ”اسلام کا دستوری تصور اور اصول دستور“ الحق (اکوڑہ جنگ) ۱۵: ۱ (اکتوبر ۱۹۷۹) ۸-۱۹

۳۸۔ ”اظہار الحق اور اس کا اردو ترجمہ“ البلاغ (کراچی) ۳: ۷ (مئی ۱۹۷۳) ۲۷-۲۰

۳۹۔ ”افکار ابی حنیفہ الدینوری فی العلوم الطبعية“ مجلہ المجمع العلمی العربی (دشق)
۳: ۱۳ (۱۹۵۶) ۳۰۹-۳۱۵

- ۳۰۔ ”افکار و اخبار“ الحق (اکوڑہ خٹک) ۲:۱۷ (نومبر دسمبر ۱۹۸۱) ص ۶۱ (رفیع اللہ شہاب نے اپنے کسی مضمون میں امام محمدؒ کا امام اعظمؒ کے تلمذ سے انکار کیا ہے مدیر الحق نے ڈاکٹر حمید اللہ صاحب کی توجہ اس طرف دلوائی، حمید اللہ صاحب نے اس کے جواب میں جو خط بھیج دیا وہ افکار و اخبار میں چھپ گیا)
- ۳۱۔ ”افکار و اخبار“ الحق (اکوڑہ خٹک) ۳:۱۸ (جنوری ۱۹۸۳) ۵۶-۵۵
- ۳۲۔ ”افکار و اخبار- غرق فرعون“ الحق (اکوڑہ خٹک) ۸:۱۸ (مئی ۱۹۸۳) ۳۹-۳۷
- ۳۳۔ ”افکار و اخبار غرق فرعون اور ڈاکٹر حمید اللہ کا جواب الجواب“ الحق (اکوڑہ خٹک) ۶:۱۸ (مارچ ۱۹۸۳) ۶۲-۵۷
- ۳۴۔ ”افکار و تاثرات“ الحق (اکوڑہ خٹک) ۱۲:۲۷ (ستمبر ۱۹۹۶) ۵۶-۵۵
- ۳۵۔ ”أقدم آثار خصوصين الحديث كتابه“ الدرر اصناف لا صلاحیه (اسلام آباد) ۱:۲۰ (یتاير- مارس ۱۹۸۵) ۲۰-۵
- ۳۶۔ ”اگر امریکہ اور روس کے وزراء فیٹانس تعصب سے بالا ہو سکیں تو وہ قری سال ہی محصول کی وصولی کے لیے رائج کر لیں! سال نو“ البلاغ (کراچی) ۱:۳ (اپریل ۱۹۶۹) ۱۶-۱۴
- ”الآلمان فی خدمة القرآن“ فکروفن (السیروت- سویٹزر لینڈ) ۲:۱ (۱۹۶۳) ۲۳-۱۷
- ۳۷۔ ”امام ابو حنیفہ کی تدوین قانون اسلامی“ الولی (حیدرآباد) ۱۰:۳-۲ (دسمبر-جنوری ۱۹۸۶/۸۷) ۳۶-۳
- ۳۸۔ ”امت“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۳ (۱۹۷۳) ۲۳۳-۲۳۵
- ۳۹۔ ”انقرہ سے ایک آواز“ چراغِ راہ (کراچی) ۱۹: ۹ (اگست- ستمبر ۱۹۶۵) ۹۳-۹۲ [مصنف نے اس خط میں لکھا ہے ”میں انقرہ آیا ہوا ہوں یہاں مشہور حنفی فقہیہ امام سرخسی کی ۲۸۳ ھ میں وفات پر نو سو سال گزرنے کی یادگار منائی جا رہی ہے اور یہ بین الاقوامی اجتماع ہے“ اس کے بعد امام سرخسی کی کتابوں اور مخطوطات کے کچھ حالات بیان کیے ہیں]
- ۵۰۔ ”اورینٹل کالج زندہ باز“ اورینٹل کالج میگزین (لاہور) ۱:۵۰-۱ (۱۹۷۳) ۶-۱
- ۵۱۔ ”اولین مساجد“ سیارہ ڈائجسٹ چودہ صدیاں نمبر (لاہور) ۲۰:۳۳ (فروری- مارچ ۱۹۸۱) ۱۹۷-۲۰۰
- ۵۲۔ ”ایک مکتوب“ فاران (کراچی) ۹:۳۳ (جون ۱۹۸۲) ۳۷
- ۵۳۔ ”ایلاف“ دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۳ (۱۹۸۰) ۷۲۰-۷۱۸
- ۵۴۔ ”ایلاف جاہلیت میں عربوں کے معاشی و سفارتی تعلقات“ البلاغ (کراچی) ۳:۲ (جون ۱۹۶۸) ۲۸-۱۵
- ۵۵۔ ”بدر“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۳ (۱۹۶۹) ۱۵۳-۱۵۶ (ان صفحات میں مصنف نے غزوہ

بدر پر بھی سیر حاصل بحث کی ہے)

- ۵۶۔ ”بعث“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۴ (۱۹۶۹) ۳۳۹-۶۲۳
- ۵۷۔ ”پاکستان میں اسلامی قانون کے نفاذ کے لیے کیا اقدامات ضروری ہیں؟“ [مذکرہ] چراغ راہ، اسلامی قانون نمبر (کراچی) ۱۲: ۷ (جولائی ۱۹۵۸) ۲۷۳-۲۷۵
- ۵۸۔ پیٹرول، گیس اور ابتدائے اسلام، نذر زیدی، مرتبہ، مالک رام، ص ۱۰۳-۹۹۔ مطبوعہ: مجلس نذیر زیدی۔ نئی دہلی، ۱۹۸۰ء
- اس مقالہ میں ڈاکٹر صاحب موصوف نے یہ ثابت کیا کہ عربوں کا تعلق پٹرول اور مٹی کے تیل سے کچھ نہیں تو ایک ہزار قبل اسلام نظر آتا ہے۔
- ۶۹۔ تاریخ قانون میں مسلمانوں کا حصہ، نذر عابد، مرتبہ، مالک رام، ص ۲۳۳-۲۳۳، مطبوعہ: مجلس نذر عابد، نئی دہلی، ۱۹۷۳ء
- ۶۰۔ ”تدوین قانون اسلامی اور امام ابوحنیفہ“ چراغ راہ، اسلامی قانون نمبر (کراچی) ۱۲: ۶ (جون ۱۹۵۸) ۳۹۸:۳۸۲
- ۶۱۔ ”تدوین القرآن الکریم و تراجمہ“ الدراسات الاسلامیہ (اسلام آباد) ۱۹: ۵ (اکتوبر۔ دسمبر ۱۹۸۳) ۲۶-۵
- ۶۲۔ ”تصور قانون“ چراغ راہ ”اسلامی قانون نمبر“ ۱۲: ۷ (کراچی) ۲۷۳-۲۷۵
- ۶۳۔ ”تعقیب علی رسالتہ الکندی فی کتاب الشعاعات“ مجلہ المجمع العلمی الہندی (علیکرہ) ۳: ۲-۱ (یولیو ۱۹۷۸) ۲۷۳-۲۷۲
- ۶۴۔ ”تقویم ما قبل ہجری“ قومی زبان (کراچی) ۵۰: ۲۴ (دسمبر ۱۹۸۰) ۳۳
- ۶۵۔ ”تقویم ہجری اور عالم اسلام میں ایک دن عید منانے کا مسئلہ“ البلاغ (کراچی) ۱۲: ۱۱-۹ (دسمبر ۱۹۷۵) ۳۸-۳۳
- اسلامی تعلیم (لاہور) ۱: ۵ (جنوری فروری ۱۹۷۶) ۳۳-۳۹
- ۶۶۔ ”ثقیف“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۶ (۱۹۶۲) ۱۰۲۶-۱۰۲۳
- ۶۷۔ ”جہاد و غزوات“ فاران برما نمبر (لاہور) ۷: ۱۰ (جنوری ۱۹۵۶) ۳۷-۳۳
- ۶۸۔ ”حدیبیہ“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۷ (۱۹۷۱) ۹۶۲-۹۵۸
- ۶۹۔ ”حضرت ابوبکر کی سفارت بنام ہرقل“ البلاغ (کراچی) ۲: ۷ (اکتوبر ۱۹۷۸) ۱۳-۲۲
- ۷۰۔ ”حضرت ام ورقہ کے بارے میں ایک استفسار کا جواب“ فکر و نظر (اسلام آباد) ۱: ۲۶

(جولائی-ستمبر ۱۹۸۸) ۱۰۳-۱۰۶ ڈاکٹر احمد حسن (م ۱۹۹۶) کے ایک استفسار کے جواب میں ہے۔

استفسار جواب کے ساتھ شائع ہوا ہے، ص ۹۱-۱۰۳ اورج ہے]

۷۱۔ ”حضرت علیؓ بن ابی طالب“ فکر و نظر (اسلام آباد) ۱:۲۳ (جولائی-ستمبر ۱۹۸۵) ۵۵-۱۰۶

۷۲۔ ”حضرت محمد ﷺ“ دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۱۹ (۱۹۸۶) ۱-۸۹

۷۳۔ ”حضور اکرم ﷺ کی تعلیمی کوششیں“ افکار معلم (لاہور) ۸:۱۱ (نومبر ۱۹۹۶) ۹-۱۳

الحلم (کراچی) ۴:۳۶ (اکتوبر-دسمبر ۱۹۹۶) ۲۱-۲۵

۷۴۔ ”حضور نبی اکرمؐ کا ایران کے بادشاہ کسریٰ کے نام خط“ الاشراف (کراچی) ۹:۴ (اگست ۱۹۸۳)

۱۲-۱۳

۷۵۔ ”الحق کے مضامین اور تاثرات“ الحق (اکوڑہ خٹک) ۵۶:۲۷ (فروری-مارچ ۱۹۹۲) ۵۶-۵۷

۷۶۔ ”حلف الفضول“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۸ (۱۹۷۳) ۵۱۲-۵۱۵

۷۷۔ ”الحمس“ دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۸ (۱۹۷۸) ۲۳۰-۲۳۲

۷۸۔ ”حنین“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۸ (۱۹۷۳) ۲۹۶-۲۹۸

۷۹۔ ”خط“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۸ (۱۹۷۸) ۹۲۱-۹۲۷

۸۰۔ ”خلافت راشدہ کا انسانیت پر سب سے بڑا احسان تحفظ کلام ربانی“ تجلی ”خلافت نمبر“ (دیوبند)

۹:۱۱ (۸ اکتوبر-نومبر ۱۹۵۹) ۷۸-۷۹

۸۱۔ ”خندق“ دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۹ (۱۹۷۲) ۶-۱۱

۸۲۔ ”خیبر“ دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۹ (۱۹۷۲) ۶۶-۷۲

۸۳۔ ”دشمنان رسول خدا کی نفسیات“ البلاغ (کراچی) ۹:۲ (دسمبر ۱۹۶۸) ۱۱-۱۷

۸۴۔ ”دو خط“ فاران (کراچی) ۱۱:۳۲ (اگست ۱۹۸۱) ۳۸

۸۵۔ ”الدینوری“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۹ (۱۹۷۲) ۵۷۶-۵۸۰ [یہ مضمون ابو حنیفہ احمد بن

داود بن شہرہ آفاق ماہر نباتات کے بارے میں ہے]

۸۶۔ ”ڈاکٹر حمید اللہ کی معذرت“ الشریعہ (گوجرانوالہ) ۶:۲ (مارچ ۱۹۹۱) ۳۳-۳۴

۸۷۔ ”ڈاکٹر محمد حمید اللہ کے دو خطوط بنام محترم شاہ بلخ الدین“ مجلہ عثمانیہ (کراچی) ۴:۲ (اپریل تا جون

۱۹۹۷) ۷۳-۷۴

۸۸۔ ”ڈاکٹر محمد حمید اللہ کے چار خطوط بنام منظر ممتاز قریشی“ مجلہ عثمانیہ (کراچی) ۴:۲ (اپریل تا جون

۱۹۹۷) ۷۵-۷۶

- ۸۹۔ ”ڈوب مرے فرعون کا نام“ فاران (کراچی) ۲:۲۹ (مئی ۱۹۷۷) ۲۶-۲۲
- ۹۰۔ ”رسول اکرمؐ بطور مقفن“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۱۹ (۱۹۸۶) ۲۲۲-۲۳۳
- ۹۱۔ ”رسول اللہ کے دشمنوں کی نفسیاتی تحلیل“ شہیدان ناموس رسالت [محمد متین خالد] لاہور: (۲۰۰۰)

۳۵۶-۳۵۱

- ۹۲۔ ”الرشاد کی ڈاک“ الرشاد (اعظم گڑھ) ۳: ۲۷ (اپریل ۱۹۸۳) ۵۷
- ۹۳۔ ”زبان اور اللہ کا کلام“ اورینٹل کالج میگزین (لاہور) ۲۸: ۱-۲ (مارچ-جون ۱۹۷۲) ۱۳-۱
- ۹۴۔ ”زینب بنت جحش“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۱۰ (۱۹۷۳) ۵۶۵-۵۶۸
- ۹۵۔ ”سدا بہار پیغام ربانی“ دامن سرحد پندرہویں صدی ہجری نمبر (رستاد) ش ۲ (۱۹۸۰) ۲۳-۳۳،

ص ۷۹

- ۹۶۔ ”سرجری اور اسلام“ الحق (اکوڑہ خٹک) ۸: ۹ (جون ۱۹۸۳) ۵۶-۵۷
- ۹۷۔ ”السرخسی“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۱۰ (۱۹۷۳) ۸۱۱-۸۱۵ [یہ مشہور حنفی فقہیہ جس کا پورا نام شمس الدین ابوبکر محمد بن ابی سہیل احمد ۱۰۰۹ء-۱۰۱۰ء کے حالات و سوانح پر مضمون ہے]
- ۹۸۔ ”سرور کائنات کی حکومت“ نقوش رسول نمبر (لاہور) ۳: ۱۳۰ (جنوری ۱۹۸۳) ۶۰۷-۶۲۲
- ۹۹۔ ”سُلیم بن منصور“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۱۱ (۱۹۷۵) ۲۱۳-۲۱۸

”سیاستہ القضاء و التدبیر المحکم“ دیکھیے ”کتاب عمرالی ابی موسی الاشعری رضی اللہ عنہما“

- ۱۰۰۔ ”السیر او القانون الدولی“ الدراسات الاسلامیہ (اسلام آباد) ۳: ۳ (ستمبر ۱۹۶۸) ۵-۲۱
- ۱۰۱۔ ”سیر قانون بین الممالک“ فکر و نظر (اسلام آباد) ۵ (۱۹۶۳) ۸۰۹-۸۲۰
- ۱۰۲۔ ”سیرت نگار نبوی ﷺ ابن اسحاق“ البلاغ (کراچی) ۴: ۱۱ (فروری ۱۹۷۱) ۱۸-۲۰

۱۰۳۔ ”شجرة الدارم و مزیتها“ مجله المجمع العلمی العربی (دمشق) ۳۰: ۱ (اکتوبر ۱۹۵۵)

۶۹۳ (۱۹۵۵)

- ۱۰۴۔ شمس الاممہ سرخسی، نذر عرش، مرتبہ: مالک رام و مختار الدین، ص ۱۳۰-۱۱۹، مطبوعہ: مجلس نذر عرش، نئی دہلی، دسمبر ۱۹۶۵ء۔

مشہور حنفی فقہیہ امام سرخسی (م ۳۸۳ھ) کے احوال و آثار پر محققانہ بحث اس مقالہ میں کی گئی ہے۔

- ۱۰۵۔ ”صنعة الكتابة فی عهد الرسول و الصحابة“ فکر و فن (البیروت- سویٹزر لینڈ) ۲: ۳ (۱۹۶۳)

۲۷-۲۱

- ۱۰۶۔ ”طائف“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۱۲ (۱۹۷۳) ۳۹۳-۳۹۷

- ۱۰۷۔ ”عربی حبشی تعلقات“ ثقافت (لاہور) ۷: ۵ (مئی ۱۹۵۹) ۲۳-۳۹
- ۱۰۸۔ ”عربی خط“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۸ (۱۹۷۳) ۹۶۱-۹۶۷
- ۱۰۹۔ ”علیٰ بن ابی طالب“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۲/۱۳ (۱۹۸۲) ۲۳-۲۷
- ۱۱۰۔ علم تاریخ میں مسلمانوں کا حصہ، ارمغانِ مالک، مرتبہ ڈاکٹر گوپی چند، ص ۳۱۰-۲۸۹۔ مطبوعہ: مجلس ارمغانِ مالک، نئی دہلی، ۱۹۷۱ء
- ۱۱۱۔ ”علم النبات عند المسلمين و مکانة الدینوری فیہ“
الفکر الاسلامی (بیروت) ۱: ۷ (اپریل ۱۹۷۰) ۱۳-۲۸
الفکر الاسلامی (بیروت) ۱: ۸ (جزیران ۱۹۷۰) ۱۳-۲۷
الفکر الاسلامی (بیروت) ۱: ۹ (تموز ۱۹۷۰) ۱۳-۳۳
الفکر الاسلامی (بیروت) ۱: ۱۰ (آب ۱۹۷۰) ۱۱-۱۸
- ۱۱۲۔ ”عمر بن الخطاب“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۲/۱۳ (۱۹۸۲) ۲۰۷-۲۳۰
- ۱۱۳۔ ”عمرؓ و بن امیہ“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۲/۱۳ (۱۹۸۲) ۲۵۳-۲۵۶
- ۱۱۴۔ ”عن اسرار الصلاة و حکمتها“ البعث الاسلامی (لکھنؤ) ۹: ۳ (دسمبر ۱۹۶۳م) ۳۶-۴۲
- ۱۱۵۔ ”عہد نبوی کا نظام تعلیم“ فکر و نظر (اسلام آباد) ۱۱: ۱۵ (۱۹۷۴) ۲۰-۳۳
نقوش (لاہور) ۳: ۱۳۰ (جنوری ۱۹۸۳ء) ۱۱۵-۱۲۷
- ۱۱۶۔ ”عہد نبوی کی سیاست خارجہ کا شاہکار“ نقوش رسول نمبر (لاہور) ۳: ۱۳۰ (جنوری ۱۹۸۳ء) ۵۵۵-۵۶۱
- ۱۱۷۔ ”عہد نبوی کے اصول سیاسیات“ نقوش رسول نمبر (لاہور) ۳: ۱۳۰ (جنوری ۱۹۸۳ء) ۶۳۳-۶۵۱
- ۱۱۸۔ ”عہد نبوی کے عربی ایرانی تعلقات“ نقوش رسول نمبر (لاہور) ۳: ۱۳۰ (جنوری ۱۹۸۳) ۶۳۳-۶۳۳
- ۱۱۹۔ ”عہد نبوی کے واقعات کے لئے تقویمی پچیدگیاں“ اورنٹیل کالج میگزین (لاہور) ۳۰: ۳ (مئی-اگست ۱۹۶۴) ۸۹-۸۶
- ۱۲۰۔ ”عہد نبوی میں نظم و نسق مملکت“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۱۹ (۱۹۸۶) ۲۱۳-۲۲۲
- ۱۲۱۔ ”عزوة بنی النضیر کا اصل باعث ابن اسحاق کی کتاب میں ایک قدیم سہو کتابت“ الرشاد (اعظم گڑھ) ۲: ۱۳-۱۳ (جنوری، فروری ۱۹۸۲) ۱۷-۲۳
- ۱۲۲۔ ”فتح الاندلس (اسپانیا) فی خلافة سيدنا عثمان رضی اللہ عنہ سنة ۲۷ للهجرة“ الدراسات الاسلامیہ (اسلام آباد) ۱: ۲۶-۲ (الربیع والصیف ۱۳۱۲ھ ۱۹۹۱) ۱۱-۱۸
- ۱۲۳۔ Islam Tetkikleri Enstitüsü (7:1-2(1978) 221-226 Dergisi (Istanbul)

۱۲۳۔ ”فراصة النبی (غزوہ خندق اور صلح نامہ حدیبیہ)“ فاران (کراچی) ۵: ۶ (ستمبر ۱۹۵۳) ۱۸-۲۳
 ۱۲۵۔ فرانسیسی زبان کی پیدائش میں عربی کا حصہ، نذر مختار، مرتبہ، مالک رام، ص ۱۳۸-۱۲۹، مطبوعہ: مجلس نذر مختار، نئی دہلی، طبع اول، ستمبر ۱۹۸۸۔

اس مقالہ میں ڈاکٹر صاحب موصوف ”عربی کا اثر خاص کر فرانسیسی پر“ کے تحت لکھتے ہیں۔ ”لاطینی زبان اٹلی میں نہیں۔ اسپین اور فرانس میں بھی مروج تھی اور وہاں وہ علمی زبان کی حیثیت رکھتی تھی۔ عرب ان ملکوں میں پہنچے اور طویل عرصہ سکونت پذیر رہے تو لازماً لاطینی بولنے پر مجبور ہوئے۔ ان اجنبیوں کے منہ (منہ) میں لاطینی زبان وہ نہ رہ سکی جو فرنگی علماء میں مروج تھی۔ اگر عربوں نے اسے بگاڑا تو یہ اسے سہل تر بنانے کے لئے تھا، اور کچھ اپنی عربی زبان کی خصوصیتیں بھی عربائی ہوئی لاطینی میں داخل کیں اور یہ ”بگڑی ہوئی“ لاطینی زبان برقرار رہی۔ پھلتی پھولتی بھی گئی۔ اور اس طرح اسپینی اطالوی اور فرانسیسی زبانیں پیدا ہوئیں۔

۱۲۶۔ ”فرانس سے ایک قابل قدر علمی کتب“ الحق (اکوڑہ خٹک) ۱۶: ۱۲ (ستمبر ۱۹۸۱) ۵۵-۵۷ [اس خط میں ڈاکٹر محمد حمید اللہ نے ابو طالب کیلئے حضرت کے لفظ کو نامناسب خیال کیا ہے کیونکہ صحیح بخاری میں رسول اکرم سے صراحت ہے کہ ابو طالب کا مقام جہنم ہے اس کے علاوہ رجم اور آیت رجم کے بارے میں بھی بحث ہے]

۱۲۷۔ ”قانون اسلامی کی تشکیل نو“ چراغ راہ (اسلامی قانون نمبر) (کراچی) ۱۲: ۷ (۱۹۵۸) ۵۶-۶۳
 ۱۲۸۔ قانون بین الممالک، ماہنامہ ”فکر و نظر“، جلد ۵، ص ۸۰۹-۸۲۰، مطبوعہ: ادارہ تحقیقات اسلامی، اسلام آباد، بحوالہ فکر و نظر کے پندرہ سال، ص ۱۰۷، مرتبہ، احمد خان، مطبوعہ: ادارہ تحقیقات اسلامی، اسلام آباد، مئی ۱۹۷۹ء

۱۲۹۔ قانون بین الممالک کی تازہ تر قیام اور جدید تحقیقاتیں، مجلہ طیسائین، حیدرآباد دکن ۱۳۵۰ فصلی
 ۱۳۰۔ قانون بین الممالک کا آغاز و ارتقاء، مطبوعہ: مجلہ تاریخ و سیاست، کراچی، اپریل ۱۹۵۱ء
 ۱۳۱۔ ”قرآن مجید اور عورت“ خاتون پاکستان قرآن مجید نمبر (کراچی) (۱۹۶۵) ۱۸۹-۱۹۲
 [اس مضمون میں ڈاکٹر صاحب کا نقاب اوڑھنے کے اوپر ایک تقریر شامل ہے]

۱۳۲۔ ”قرآن مجید کی سالگرہ مبارک“ خاتون پاکستان نزول قرآن مجید نمبر (کراچی) ۱۷: ۳ (۱۹۶۹) ۹-۱۰
 ۱۳۳۔ ”قرآن مجید کے تہجے“ فاران (کراچی) ۹: ۶۹ (دسمبر ۱۹۷۷) ۲۵-۳۳
 ۱۳۴۔ ”قرآن مجید میں عجائبات نبائی“ الاشراف (کراچی) ۳: ۱۱ (جون ۱۹۹۰) ۱۱ الحق (اکوڑہ خٹک) ۲۳: ۱۲

- ۱۳۵۔ ”قصص القرآن اهدا فيها وحكمها“ مجلة الكلية اشرقيه (لاهور) ۶۶: ۱ (۱۹۹۳) ۲۹-۳۷
- ۱۳۶۔ ”تطبين میں روزہ کے اوقات کا تعین“ ترجمان القرآن (لاہور) ۱: ۵۰ (اپریل ۱۹۵۸) ۵۸-۵۳
- ۱۳۷۔ ”قیصر روم کے نام آنحضرتؐ کا خط“ معارف (اعظم گڑھ) ۳۵: ۶ (جون ۱۹۳۵) ۳۱۶-۳۳۰
- ۱۳۸۔ ”کتاب معدن الجواهر فی تاریخ البصرۃ والجزائر“ الدراسات الاسلامیہ (اسلام آباد) ۷: ۱ (مارس ۱۹۷۲) ۵-۳۸
- ۷: ۲ (یونیو ۱۹۷۲ م) ۵-۲۰
- ۱۳۹۔ ”کلام اللہ حکمت و دانش کے چند نئے پہلو“ فاران (کراچی) ۳: ۹ (دسمبر ۱۹۷۸) ۳۸-۴۲
- ۱۴۰۔ ”کلمۃ العجین فی القرآن المبین“ الحق (اکوڑہ ٹنک) ۲۷: ۸ (مئی ۱۹۹۲) ۴۹-۵۲
- ۱۴۱۔ ”کیا میلاد شریف کا منانا بدعت و حرام ہے“ فاران (کراچی) ۳۳: ۷ (اپریل ۱۹۸۲) ۴۰-۴۱
- ۱۴۲۔ ”گارساں دتاسی“ قومی زبان (کراچی) ۲۵: ۱ (جنوری ۱۹۶۳) ۷-۱۴
- ۱۴۳۔ ”گول میز“، مطبوعہ: مقالہ در ہفتہ وار، نظام گزٹ (اردو)، حیدر آباد، دکن، مورخہ کیم آذر ۱۳۳۰ فصلی، ج ۳ شماره ۳، ۴۔
- ۱۴۴۔ ”محاکم سیرت ابن اسحاق“ نقوش رسول نمبر (لاہور) ۱۱: ۱۳۰ (جنوری ۱۹۸۵) ۳۵۵-۳۹۵
- ۱۴۵۔ ”محمد رسول اللہ ترجمہ نذیر حق“ نقوش رسول نمبر (لاہور) ۲: ۱۳۰ (دسمبر ۱۹۸۲) ۵۱۳-۶۸۲ (یہ ڈاکٹر محمد حمید اللہ کی انگریزی کتاب کا ترجمہ ہے۔ اپنے اس مضمون میں ڈاکٹر محمد حمید اللہ مرحوم نے آنحضرتؐ کی تاریخ پیدائش اور وفات میں جمہور اہل اسلام اور مؤرخین سے اختلاف کیا ہے سال پیدائش حضورؐ کے سلسلے میں ڈاکٹر صاحب اپریل ۵۷۱ کے بجائے ۵۶۹ کو ترجیحاً انتخاب کرتے ہیں)
- ۱۴۶۔ ”مدینہ کی اسلامی مملکت کا سیکرٹریٹ“ چراغ راہ (کراچی) ۸: ۱۰ (اکتوبر ۱۹۵۵) ۶-۸
- ۱۴۷۔ ”المصادر الاسلامیۃ الداروین فی نظریۃ عن اصل الانواع“ الدراسات الاسلامیہ (اسلام آباد) ۱۶: ۴ (دسمبر ۱۹۸۱) ۳۳-۵۸
- ”مصنف عبدالرزاق اور جامع معمر بن راشد“ الرشاد (اعظم گڑھ) ۴: ۲۸ (جون، جولائی ۱۹۸۳)
- ۲۸-۲۵
- ۱۴۸۔ ”معراج“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۲۱ (۱۹۸۷) ۳۳۶-۳۵۱
- ۱۴۹۔ ”معاقل“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۲۱ (۱۹۸۷) ۲۸۲-۲۸۹
- ۱۵۰۔ ”مقدمہ فی علم السیرنا و حقوق الدول فی الاسلام“ ماخوذ احکام اهل الذمة لا بن قیم امجوزیہ؛ تحقیق صبحی الصافح؛ الطبعة الثانية۔۔ بیروت: دارالعلم للملایین، ۱۹۸۳، ۷۳-۹۵ ص

[مقدمہ کے آخر میں اصل مخطوطہ کے صفحہ اول اور آخر کے عکس شامل ہیں]

۱۵۱- ”کتوب فرانس“ الحقیق (اکوڑہ خٹک) ۱: ۲۹ (اکتوبر ۱۹۹۳) ۳۵-۳۶ [ان خطوط میں ڈاکٹر حمید اللہ نے

فرانسیسی ناموں کے بعض اغلاط کو درست فرمایا ہے]

۱۵۲- ”میزانیہ“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۲۱ (۱۹۸۷) ۹۶۳-۹۵۸

۱۵۳- ”میری کتاب خطبات بہاولپور“ فاران (کراچی) ۵: ۳۳ (فروری ۱۹۸۲) ۵۶-۵۳

۱۵۴- ”نظام التعليم فی عهد الرسول“ البعث الاسلامی (لکھنؤ) ۹: ۹ (یونیو ۱۹۶۵) ۳۵-۳۵

۱۵۵- ”نقوش رسول نمبر کے مدیر کے نام دو خطوط“ نقوش رسول نمبر (لاہور) ۳: ۱۳۰ (جنوری ۱۹۸۵) ۲۳۶

۱۵۶- ”ولکم فی رسول اللہ اسوة حسنة“ البعث الاسلامی (لکھنؤ) ۹: ۵ (ینایر ۱۹۶۵) ۳۵-۳۰

۱۵۷- ”هل خالف البنى عليه الصلاة والسلام اوامر الآیة منى و ثلاث و رباع“ الدراسات الاسلامیہ

(اسلام آباد)

۲۳: ۲۳ (اکتوبر، دسمبر ۱۹۸۹) ۱۲-۵

۱۵۸- ”یہود“ اردو دائرہ معارف اسلامیہ (لاہور) ۲۳ (۱۹۸۷) ۳۶۳-۳۵۵

انگریزی اور دیگر زبانوں میں کتب

1. The Battlefields of the Prophet Muhammad (P.B.U.H.).- Lahore: zaifah Publications, 1979. 64 p.
2. Der Islam, geschichte, religion culture. - Islamabad: Dawah Academy, International Islamic University, 1991.358p
3. The First Written Constitution of the world.-Lahore:Sh. Muhammad Ashraf,1968.75p
4. Forward of the Book "Lessons from the Stories of the Qur'an by Ali Musa Raza Muhajir.-Lahore:Sh. Muhammad Ashraf,1965. vii-viiiip
5. Initiation a L'Islam.-Islamabad:Dawah Academy, International Islamic University,1991.311p
6. Introduction to Islam (Chinese).- Islamabad: Dawah Academy, International Islamic University, 1989. 382 p

7. Introduction to Islam.- 3rd ed.- Islamabad: Dawah Academy,1990. 289 p.
8. Introduction to Islam- 4th ed- Islamabad: Dawah Academy,1974
[Versions Published in English, French, Turkish, German, Afrikan, Arabic, Yugoslav]
9. Introduction to Islam (Japanese).- Islamabad: Dawah Academy,1989.382p.
10. Introduction to Islam.- 4th ed. Lahore: Sh. Muhammad Ashraf, 1979, 289p.
11. Islam: a general picture..- Lahore :Kazi Publications,(1979). 104p.
12. (La) Saint Coran. -Beirut : Moas-ea-sa-al-Risala, 1989. 2Vols.
13. Le Saint Coran.- Maryland: Amana Corporation, 1989. XC, 618 p.
(Includes Index)
14. Le Saint Coran; Collaboration M. Letuarmy.- 8th edit.- Ankara: Itilal Yayinlari,1973. LXIX, 847p (Includes Index)
15. The Life and Works of the Prophet of Islam; translated in english and edited by Mahmood Ahmad Ghazi; english translation edited by Mehboob Ahmad.- Islamabad: Dr. Muhammad Muslehuddin Islamic Trust, 1998. Vol.01.
16. Muhammad Rasulullah (salla'llahu alaihi wa Sallam).- Karach: Huzaifah Publications,1979.197p.
[A Concise Survey of the life and works of the founder of Islam]
17. The Muslim Conduct of State.- Lahore: Sh. Muhammad Ashraf, 1973.386p
18. The Prophet Establishing a state and his succession.- Islamabad: Pakistan Hijra Council, 1988. 172p.

19. Le Prophet de L'Islam.-Paris: [s.n],1959.
20. Sahifah Hammam Ibn Munabbih; translated into English by Muhammad Rahimuddin.- 5th rev. ed.-Paris: Centre Cultural Islamique,1961.116p.

(PAMPHLET'S) کتابچے

21. Daily Life of a Muslim.- Islamabad: Dawah Academy,1989.64p.
22. Devotional Life & Religious Practices in Islam.- Islamabad: Dawah Academy, 1989. 20p.
23. Economic System of Islam.- Islamabad: Dawah Academy, 1989. 17p.
24. Faith & Beliefs of Muslim.- Islamabad: Dawah Academy,1989.16p.
25. Islamic Concept of Life.- Islamabad: Dawah Academy,1989.15p.
26. Islamic System of Morality.- Islamabad: Dawah Academy, 1989.15p.
27. Judicial System of Islam.- Islamabad: Dawah Academy, 1989.19p.
28. Muslim Contribution of the Science & Arts.- Islamabad: Dawah Academy,1989.19p.
29. The Muslim Women.- Islamabad: Dawah Academy, 1989.15p.
30. Preservation of the Original Teachings in Islam.- Islamabad: Dawah Academy, 1989. 22p.
31. Spiritual Life in Islam.- Islamabad: Dawah Academy,1989.14p.
32. Status of Non-Muslim in Islam.- Islamabad:Dawah Academy,1989.15p.
33. Why Fast.-Karachi: The Umma Publishing House, 1971. 22p.

مقالات، انگریزی و دیگر زبانوں میں (ARTICLE'S)

34. "Administration of Justice in Early Islam". Islamic Culture (Hyderabad, Deccan) XI (April 1937) 163-171
35. "Administration of justice under the early caliph: (Instructions of caliph "Umar to Abu Musa al-Ash'ari) (17H)". Journal of the Pakistan Historical Society. (Karachi). 19:1 (January 1971).
36. "African Muslims in the time of the prophet(s.a.w)" Islamic Dawah Movement (Durban) (1996) 22-31
37. "The Ahabish tribes, allies of the Pagans of Mecca". Islamic Order (Karachi) 8:4(1986)17-21
38. "The Ahabish tribes, allies of the pagans of Mecca". Hamdard Islamicus (Karachi) 9:2 (Summer 1986) 3-9
39. "Arab discovery of America before Columbus" Al-Ilm (Durban) 02 (Jan 1982) 79-87
40. "Budgeting and taxation in the time of Holy Prophet". Journal of the Pakistan Historical Society (Karachi) III:1 (Jan 1955).
The Minaret (Karachi) 02:06 (June 1965) 10-15
41. "The Christian Monk Abu' Ami of Medina of the time of the Holy Prophet". Journal of the Pakistan Historical Society (Karachi) 7:4 (Oct 1959) 231-240.
42. "Cin ile İlk Devir Musluman ul kerlerinin Temaslari" Islam Tetkikleri Enstitusu Dergisi (Istanbul) 06:1-2 (1975)139-146
43. "The City State of Mecca". Islamic Culture (Hyderabad, Deccan)

XII: 3 (July 1938) 255-276

44. "Comparative Table to convert dates of Hijra Era into Christian Era". Islamic Perspective (Karachi) 1:1 (March 1971) 51-60
[conversion tables of dates and calendar are present at the end of the article.]
45. "Constitutional Problems on early Islam" Islam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi (Istanbul) 05:1-4 (1973) 15-36
46. "Corrigenda of articles, new light on some old problems". Islamic Order (Karachi) 1:2 (Second Quarterly 1979) 55
47. Defense de la culture Islamique Pendant la domination Anglaise de L'Inde.
48. "Der Koran, Rudi Paret, Stuttgart 1963-66 (nesir devam ediyor). Islam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi (Istanbul) 04:1-4 (1971) 110
49. Die Neutralitaet im Islamischen Voelerrecht, Bonn-Leipzig, 1953.
50. "Educational system in the time of The Prophet". Islamic Culture (Hyderabad Deccan) XIII:1 (January 1939) 48-59
51. "The First written constitution of the world: An important document of the Prophet time". Islamic Review (London)
29:8 (Aug. 1941) 296-303
29:9 (Sep. 1941) 334-340
29:10 (Oct. 1941) 337-384
29:11-12 (Nov. 1941) 442-449
52. "G.L. Lewis book "Katib Chelebi", "The balance of truth". The Islamic Quarterly (London) 13:4 (Oct.-Dec. 1969) 211-213
53. "The Government of the Holy Prophet: Its establishment and administrations". Islamic Review (London) 30:8 (Aug. 1942)

268-287

54. "Haidarabad's Contributions to Islamic economic thought and Practice" *Die Welt Des Islams* (Leiden) 04:2-3 (1957)73-78
55. "His Holiness Shaikh Mustafa Al-Marghiy". *Islamic Culture* (Hyderabad Deccan) XX:1 (January 1946) 1-2
56. "Influence of Roamn Law on Muslim law" *Islam Tetkikleri Enstitusu Dergisi* (Istanbul) 06:1-2 (1975)197
57. "Intercalation in the Quran and The Hadith". *Islamic Culture* (Hyderabad, Deccan) XVII: 3 (July 1943) 327-330
58. "The Islamic Calendar and its historical background". *Islamic Order* (Karachi) 8:2 (Second Quarter, 1986) 5-21
59. "Islam's solution of the basic economic problems". *Islamic culture* (Hyderabad Deccan) X: 2 (April 1936) 213-233
60. "Ivan Hrbek, Kur'ani Kerimin Cekoslavak Dilindeki yeni Tercumesi" *Islam Tetkikleri Enstitusu Dergisi* (Istanbul) 06: 3-4 (1976) 229-233
61. "The Jewish background of the battle of Jomad and Siffin". *Journal of the Pakistan historical Society* (Karachi) 30:4 (October 1982) 235-251
62. "Katib Celebi,el-Ilham'ul-Mukaddes min'el-Feyd'il-Akdes.*Islam Tetkikleri Enstitusu Dergisi* (Istanbul) 04:1-4 (1971)153
63. *La Diplomatie musulmane a l'epoque du Prophete et des Khaliphes Orthodoxes*, 2 vols., Paris, 1935.
64. "Legacy of Muslim Culture in Istanbul museums" *The Islamic Review* (London) XLVIII:10(October 1960) 38-39
65. "A letter of the prophet in the Musnad script addressed to the

- Yemenite chieftains". Hamdard Islamicus (Karachi) 5:3 (Autumn 1982) 3-20
66. "Letter of the editor". Islamic Studies (Islamabad) Xv:1 (spring 1976) 63-67 [In this letter Dr. Hamidullah has added his comments on John Bowman article on "Banu Isra'il in the Quran which appeared Vol. 11, 1963 P. 447 et seq. of Islamic Studies]
67. "The Map of the battle of Malazgird on basis of historical description of the battle". Islamic Culture (Hyderabad, Daccan) XIX: 4 (Jan.1945) 352-353
68. "The Military Department of the Muslim State in the time of The Prophet Muhammad". The Islamic Review (London)10-16
69. "Muslim Conduct of State" Islamic Culture (Hyderabad, Deccan) Xv:1
 (Jan.1941) 1-44
 (Part 1) 157-206
 (Part II) 271-316
 (Part III). XVI:1 53-71
 (Part IV) 161-181
 (Part V) 316-338
 (Part VI Concluded) (Jan.1942)
70. "Muslim Knowledge of Petrol and gas during middle age". Islamic Order (Karachi) 1:4 (Fourth Quarterly 1979) 41-54
71. "Muhammad Ibn Ishaq (The Biographer of the Holy Prophet)". Journal of the Pakistan Historical Society (Karachi) XV II (April 1967)
72. "The Nasi, the Hijrah calendar and the need of preparing a new Concordance for the Hijrah and Gregorian eras". Journal of the

- Pakistan Historical Society (Karachi) XVI: I (Jan 1968) 1-18.
73. "The Nation of Khilafat and its modern application". Journal of the Pakistan Historical Society. (Karachi) IV: IV (Oct 1956) 278-284.
  74. "The Name of the Pharaoh who died by drowning." Islam and the Modern age (New Delhi) 12:3 (Aug 1981) 151-160
  75. "New light on some old problems". Islamic Order (Karachi) 1:2 (Second Quarter 1979) 84-87S
  76. "Orduca Islam Ansiklopedisi" Islam Tetkikleri Enstitusu Dergisi (Istanbul) 02:2-4 (1958) 278-280
  77. "Orthographical Peculiarities in the text of The Quran". The Islamic Review (London) 3:4 (1981) 72-86
  78. "The Philosophy of fasting in the month of Ramadan why Muslims follow a purely lunar calendar for fasting". The Islamic Review (London) 53:11-12 (Nov-Dec.1965) 5-9
  79. "Place of Islam in the history of modern international law". Islamic Review (London) 29:7 (July 1941) 266-273
  80. "Al-Qadi Al-Rashid (Author of al-Dhakhir wa al-Tuhaf" Journal of Pakistan Historical Society. (Karachi) XI: IV (Oct 1963) 265-277.
  81. "The Quranic Conception of state". The Islamic Review (London) 31:6 (June 1942) 176-189
  82. "Relations of Muslims with Non-Muslims" Journal Institute of Muslim Minority Affaris (London) 7:1 (Jan 1986) 7-11
  83. "Religious Symbolism". Hamdard Islamicus (Karachi) 2:4 (Winter 1979) 3-13
  84. "A Review of Professor Majid Khadduri's". Islamic Law of Nations (Shaybani's Siyar") The Islamic Review (London) 54:7&8

(July-Aug 1966) 32-35

85. "Some Arabic inscriptions of Medinah of the early years of Hijrah".
Islamic Culture (Hyderabad, Deccan) XIII: 4 (Oct.1939) 427-439
86. "A Suggestion on punctuation in the copies of the Holy Quran".
Islamic Order (Karachi) 8:3 (Third Quarter 1986) 17-24
87. "A Suggestion to complete Signs of punctuation in the copies of
the Holy Quran". Hamdard Islamicus (Karachi) 9: 1 (Spring 1986)
3-10
88. Theorie und Praxis des Voelkerrechts im fruehen Islam in; Kairos,
Salzberg (Austria), V/2, 1963.
89. "Time table for prayers and fasting in abnormal zones". Islamic
Order (Karachi) 10:2 (Second Quarter 1988) 17-23
90. "Toshihiki Izutsu, God and man in The Kuran, Semantics of The
Kuranic Weltanschauung, Tokyo 1964" Islam Tetkikleri Enstitusu
Dergisi (Istanbul) 04:1-4 (1971) 109
91. "Two Christians of Pre-Islamic Mecca". Journal of Pakistan
Historical Society. (Karachi) VI: II (April 1958) 97-103
92. "Valuable views on Shariat Bill". Islamic World (Karachi) 9:2(Third
Quarter 1987) 31-43
